

คดีแพ่งที่เกี่ยวกับสัญญาการซื้อขายระหว่างประเทศและการชำระเงินโดย เลตเตอร์ออฟเครดิต ในกระบวนการพิจารณาคดีศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

Civil Cases Regarding International Sale Contract and Payment by Letter of Credit in the Judicial Process of the Central Intellectual Property and International Trade Court

ดร. อธิธิกร ขำเดช**

บทคัดย่อ

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2539 คดีแพ่งเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ ได้แก่ คดีเกี่ยวกับการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าหรือตราสารการเงินระหว่างประเทศ การให้บริการระหว่างประเทศ การขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ การประกันภัยและนิติกรรมต่อเนื่อง คดีแพ่งเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิต ทรัสต์รีชีส์ รวมทั้งการประกันภัยเกี่ยวกับกิจการดังกล่าว คดีแพ่งเกี่ยวกับการกักเรือ การทุบตลาดและการอุดหนุนสินค้าหรือบริการจากต่างประเทศ มาตรา 7 (5) มาตรา 7 (6) มาตรา 7 (7) มาตรา 7(8) มาตรา 7 (10)

ในทางการค้าระหว่างประเทศนั้น สัญญาซื้อขายระหว่างประเทศมีความสำคัญในลำดับต้นที่คู่สัญญาควรศึกษาอย่างถ่องแท้ก่อนการลงนามในสัญญาเพราะเมื่อลงสัญญาแล้วย่อมมีผลตามกฎหมาย ส่วนการชำระเงินระหว่างประเทศโดยเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นที่นิยมและยอมรับในการค้าระหว่างประเทศ ถือว่า เป็นเครื่องมือในการชำระเงินระหว่างประเทศชนิดหนึ่งที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงกัน ทำให้การค้าระหว่างประเทศปัจจุบันขยายเพิ่มขึ้นมาก มีคดีต่างๆเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ และ เลตเตอร์ออฟเครดิตใช้ในการค้าระหว่างประเทศ นำมาสู่การพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางที่น่าศึกษาซึ่งจะเป็นแนวการพิจารณาการตัดสินคดีต่างๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจนที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ

** ผู้พิพากษาสมทบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ รุ่นที่ 11

อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, Stamford International University.

ABSTRACT

According to Act on the Establishment of and Procedure for Intellectual Property and International Trade Court B.E. 2539 (1996), the civil cases relevant to International trade are mainly international sale, exchange of goods or financial instruments, international services, international carriage, insurance and other related juristic acts, Letter of credit, Trust Receipt, civil cases regarding arrest of ships, dumping and subsidization of goods and service from abroad as states in Section 7 (5), Section 7(6) , Section 7 (7), Section 7(8) and Article 7(10).

For the purpose of International Trade, it is absolutely crucial for the trade parties to give priority on studying Contract for the International Sale of Good thoroughly prior to signing the said contract. Once signing, the contract became legal binding instrument on both parties. As for the international payment, Letter of Credit is the tool to facilitate trade as agreed by both parties, enabled the international trade volume to increase substantially and more cases related to Contract for the International Sale of Good inevitably followed

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มีบทบัญญัติหลายมาตราที่แสดงถึงเจตนารมณ์ที่ต้องการให้ศาลและคู่ความดำเนินกระบวนการพิจารณาตามเนื้อหาที่แท้จริง หลักเกณฑ์วิธีพิจารณาที่ใช้ในคดีการค้าระหว่างประเทศตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 7 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ดังต่อไปนี้

(5) คดีแพ่งเกี่ยวกับการซื้อขาย แลกเปลี่ยนหรือตราสารการเงินระหว่างประเทศหรือการให้บริการระหว่างประเทศ การขนส่งระหว่างประเทศ การประกันภัยและนิติกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง มาตรา

(6) คดีแพ่งเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ออกเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมตาม (5) การส่งเงินเข้ามาในราชอาณาจักรหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร ทรัพย์สินที่ รวมทั้งการประกันเกี่ยวกับกิจการดังกล่าว

(7) คดีเกี่ยวกับการกักเรือ

(8) คดีแพ่งเกี่ยวกับการทุบตลาดและการอุดหนุนสินค้าหรือบริการจากต่างประเทศ

(10) คดีแพ่ง...ที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

มาตรา 9 ในกรณีที่มีปัญหาว่าคดีใดจะอยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศหรือไม่ ไม่ว่าปัญหานั้นจะเกิดขึ้นในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศหรือศาลยุติธรรมอื่น ให้ศาลนั้นรอการพิจารณาคดีไว้ชั่วคราวแล้วนำเสนอปัญหาให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัย คำวินิจฉัยประธานศาลฎีกาให้เป็นที่สุด

□

สัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ

สัญญาซื้อขาย คือสัญญาซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ขายโอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ซื้อและผู้ซื้อตกลงว่าจะใช้ราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขาย (ป.พ.พ.มาตรา 453)

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods หรือที่เรียกย่อๆว่า “CISG” มีหลายประเทศที่เข้าร่วมลงนามเป็นภาคีมากขึ้นเป็น 84 ประเทศ ทำให้ CISG ได้รับความนิยม

มากขึ้นยิ่งขึ้น ขณะนี้ประเทศไทยยังมีได้ลงนามร่วมลงนามเป็นภาคี CISG ดังกล่าว ในอนาคต ประเทศไทยอาจเข้าร่วมลงนามเป็นภาคีอยู่ในระหว่างร่างพระราชบัญญัติ (ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน สิงคโปร์ เป็นภาคีสมาชิก CISG แล้ว และเวียดนามกำลังเข้าเป็นภาคีสมาชิก วันที่ 1 มกราคม 2560)

CISG มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศชัดเจนว่า คู่สัญญาจะต้องมีสถานประกอบการอยู่คนละรัฐ(หมายถึงประเทศ) โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติของคู่สัญญาหรือสถานะทางแพ่งหรือพาณิชย์ของสัญญาหรือคู่สัญญา (Article 1) แต่จะไม่ใช้กับสัญญาซื้อขาย (Article 2) ดังต่อไปนี้

- (a) การขายทอดตลาด (be auction ;)
- (b) การซื้อขายโดยผลของกฎหมาย (on execution or otherwise by authority of law;)
- (c) การซื้อขายหุ้น หลักทรัพย์ลงทุน ตราสารที่โอนเปลี่ยนมือได้หรือเงินตรา (of stocks, shares, investment securities, negotiable instruments or monaey;)
- (d) การซื้อขายเรือ เรือวิ่งเหนือน้ำหรือเครื่องบิน (of ships, vessels, hovercraft or aircraft;)
- (e) การซื้อขายไฟฟ้า

ลักษณะของสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ

สัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือเพื่อให้มีการขนส่งสินค้า จากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่งโดยมีผู้ซื้อและผู้ขายอยู่คนละประเทศ สัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ จึงประกอบด้วยสัญญาหลายประเภท โดยมีสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศเป็นหลัก และมีสัญญาต่อเนื่องอื่นๆ ได้แก่ สัญญารับขน สัญญาประกันภัย และการชำระเงิน ระหว่างประเทศ ทั้งสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศเองก็มักมีข้อตกลงเกี่ยวกับกฎหมายที่จะใช้บังคับ ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีและอนุญาโตตุลาการ

กฎหมายเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ

ในทางการค้าระหว่างประเทศนั้น คู่ค้าแต่ละฝ่ายมักจะต่อรองวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการค้าร่วมกัน อย่างไรก็ตามก็ดีสำหรับกรณีที่ไม่ได้ตกลงกัน หรือกรณีที่คู่กรณีไม่ได้คาดหมายไว้

ล่วงหน้า คู่สัญญาแต่ละฝ่ายมักจะพยายามต่อรองให้อีกฝ่ายหนึ่งตกลงใช้กฎหมายหรือหลักเกณฑ์ที่ตนรู้จักดีเป็นเกณฑ์ในการระงับข้อพิพาทขัดแย้ง อันอาจเกิดขึ้นได้ สัญญาซื้อขายระหว่างประเทศจึงมีความสำคัญในลำดับต้นที่คู่สัญญาควรศึกษาอย่างถ่องแท้ก่อนการลงนามในสัญญาเพราะเมื่อลงสัญญาแล้วย่อมมีผลตามกฎหมาย มีกฎหมายหลายฉบับที่นำมาพิจารณาในการทำสัญญาระหว่างประเทศและในการค้าระหว่างประเทศ

- 1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา
- 2) พระราชบัญญัติการส่งออกและการนำเข้ามาราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 มาตรา 5
- 3) พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก พ.ศ. 2503 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 (ใช้บังคับวันที่ 10 พฤษภาคม 2522) มาตรา 17
- 4) พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2539 และพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2550 ตามมาตรา 48 มาตรา 49 มาตรา 51 มาตรา 53
- 5) พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 บัญญัติเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติศุลกากร จ. 13/2499
- 6) พระราชบัญญัติควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485
- 7) พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551)
- 8) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

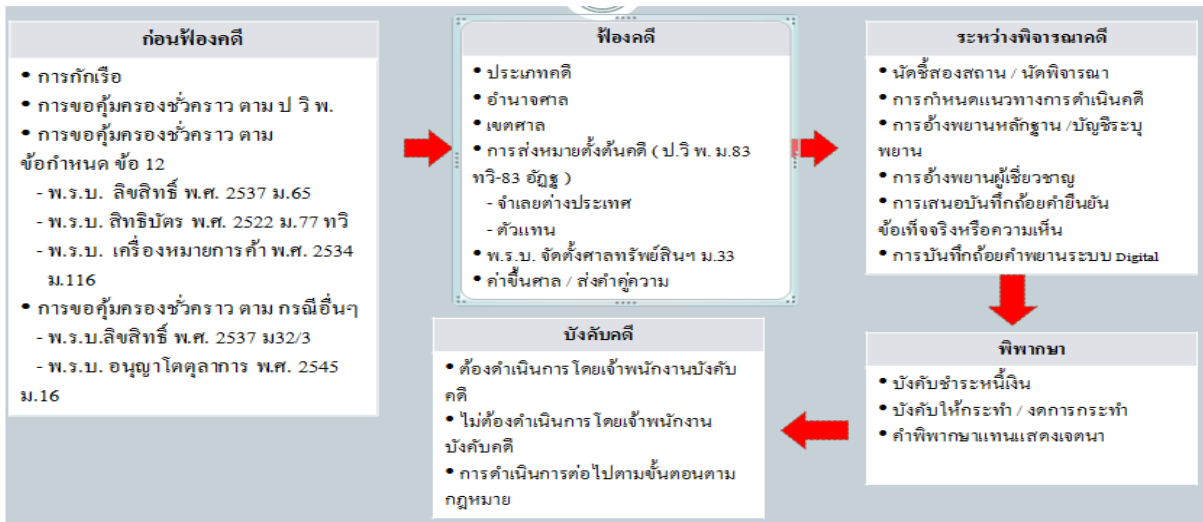
ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณา (คดีแพ่ง)

กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับวิธีพิจารณาคดี คือ

1. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539
2. ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2540

3. กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่ง มีดังนี้

รูปที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณา (คดีแพ่ง)

คำพิพากษากฎีกาเกี่ยวข้องกับสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ

คำพิพากษากฎีกาที่ ๓๒๔๖/๒๕๓๗ การซื้อขายข้าวนี้ระหว่างโจทก์กับจำเลยทั้งสองได้เกิดขึ้นตามเอกสารโทรพิมพ์ แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 วรรคสอง กำหนดว่า สัญญาซื้อขายสิ่งหริมทรัพย์ซึ่งตกลงกันมีราคาห้าร้อยบาทหรือมากกว่านั้น สัญญาจะซื้อจะขายค้ำมั่นในการขายทรัพย์สินที่มีราคาห้าร้อยบาทหรือกว่านั้นขึ้นไปต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบด้วยหรือได้วางประจำไว้ หรือได้ชำระหนี้บางส่วนแล้วจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้ไม่ปรากฏหลักฐานการชำระหนี้บางส่วนหรือการวางมัดจำหรือลายมือของจำเลยที่ต้องรับผิด โจทก์จึงไม่สามารถฟ้องร้องให้บังคับคดีแก่จำเลยทั้งสองได้

ข้อเท็จจริงที่เป็นปัญหาตามคำพิพากษากฎีกาที่ 3246/2537 หากเกิดขึ้นหลังจากวันที่ 3 เมษายน 2545 อันเป็นวันที่พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มีผลใช้บังคับแล้ว ตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 วรรค 2 และ 3 แล้ว ทั้งนี้ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 7

มาตรา 8 มาตรา 9 ประกอบค่านิยาม “ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” ในมาตรา 3 บัญญัติรับรองความมีผลทางกฎหมายของข้อความที่สื่อสารในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งรวมถึงโทรพิมพ์ด้วย

สัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์ซึ่งตกลงกันมีราคาสองหมื่นบาทหรือมากกว่าขึ้นไป ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดลงลายมือชื่อฝ่ายผู้ต้องรับผิดเป็นสำคัญหรือได้วางประจำหรือได้ชำระหนี้บางส่วนแล้ว ท่านว่าจะฟ้องบังคับคดีหาได้ไม่ (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 วรรค 2 และวรรค 3) มีผลบังคับเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2545

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๕๓/๒๕๑๒ บริษัทจำเลยให้กรรมการคนหนึ่งมีอำนาจทำการแทนจำเลย กรรมการทำสัญญายอมชำระหนี้ให้โจทก์ สัญญายอมผูกพันจำเลยจำเลยจะยกข้อบังคับขึ้นยันโจทก์หรือบุคคลภายนอกไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๑๐/๒๕๐๐ โจทก์ฟ้องว่าโจทก์ทำสัญญาซื้อเครื่องปั๊ม”ฮดรอลิคตามแค็ตตาล็อกของบริษัท Sack & Kiesel Back Zermay กับจำเลย ตามสัญญาทำยฟ้องโดยจำเลยพรรณาคูณภาพไว้ ครั้นถึงคราวส่งของ จำเลยกลับส่งเครื่องแปรสเสสไฮดรอลิกและทำงานไม่ได้ตามคำพรรณาส่งซึ่งนับว่าผิดสัญญาจึงฟ้องขอให้ศาลบังคับให้จำเลยรับคืนและเรียกเงินคืนพร้อมกับดอกเบี้ยด้วย ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าสัญญาซื้อขายที่จำเลยอ้างมาเป็นพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 โจทก์สืบได้และเมื่อฟังที่โจทก์สืบมาน่าเชื่อถือถือว่าจำเลยได้ขายสินค้ามีการพรรณาส่งถึงคุณภาพ เมื่อของที่จำเลยส่งให้โจทก์ไม่ตรงกับคำพรรณาส่งคุณภาพ โจทก์มีสิทธิบอกเลิกสัญญาจึงพิพากษายืน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๔๒๖๐/๒๕๕๔ จำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญาซื้อขาย โจทก์จึงมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ การที่โจทก์นำข้อมูลพิพมาตามสัญญาซื้อขายดังกล่าวมาฟ้องเป็นคดีนี้และเรียกค่าเสียหาย จึงถือได้ว่าโจทก์แสดงเจตนาเลิกสัญญาโดยปริยายแล้วคู่สัญญายอมกลับคืนสู่ฐานะที่เป็นอยู่เดิมและโจทก์ยอมมีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากจำเลยได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 391 แต่ค่าเสียหายที่โจทก์เรียกโดยอ้างว่าเกิดจากการที่โจทก์ได้ตกลงขายสินค้าที่สั่งซื้อจากจำเลยให้แก่ลูกค้าของโจทก์ที่ประเทศสวีเดน จำเลยผิดสัญญาไม่ส่งสินค้าให้กับโจทก์และยกเลิกการขายสินค้าทำให้ลูกค้าของโจทก์ได้รับความเสียหายและเรียกโจทก์รับผิด โจทก์ต้องยอมใช้ค่าเสียหายไปจำนวน 450,000 โครนาสวีเดน นั้นเห็นว่า กรณีโจทก์ฟ้องเรียกเงิน

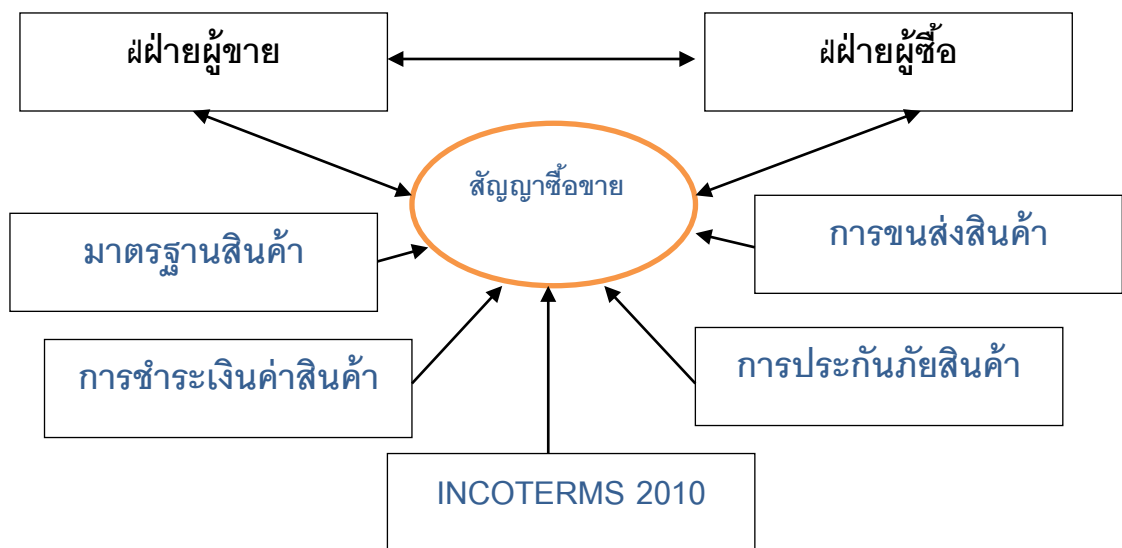
จำนวนดังกล่าวมิใช่เป็นการเรียกค่าเสียหายตามปกติอันเกิดแก่การที่จำเลยไม่ชำระหนี้ แต่เป็นการเรียกค่าเสียหายอันเกิดแก่พฤติการณ์พิเศษซึ่งโจทก์จะพฤติการณ์เช่นนี้ต่อเมื่อจำเลยได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนี้ล่วงหน้าก่อนแล้วตามป.พ.พ.มาตรา 222 วรรคสอง เมื่อจำเลยให้การต่อสู้ว่าค่าเสียหายตามฟ้องเป็นค่าเสียหายที่ไกลเกินเหตุและเป็นการที่โจทก์กล่าวอ้างลอยๆ โจทก์จึงมีหน้าที่ต้องนำสืบให้เห็นว่าจำเลยได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นถึงค่าเสียหายอันเกิดแก่พฤติการณ์พิเศษ แต่โจทก์มิได้นำสืบให้ปรากฏข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นว่าจำเลยได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นที่โจทก์กล่าวอ้างล่วงหน้าแล้วแต่อย่างใด โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายดังกล่าวจากจำเลย อย่างไรก็ตามการที่จำเลยผิดสัญญาไม่ส่งสินค้าให้ครบถ้วนตามข้อตกลงแก่โจทก์ย่อมทำให้โจทก์ก็ได้รับความเสียหาย ดังนั้น แม้โจทก์จะนำสืบถึงค่าเสียหายไม่ได้ ศาลก็มีอำนาจคิดคำนวณค่าเสียหายให้ได้ตามความเหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งคดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๑๕๗/๒๕๕๕ ตามเงื่อนไขในสัญญาซื้อขายที่ระบุในใบกำกับสินค้าราคา CFR ตาม INCOTERMS 2000 และทอม FOB แสดงความหมายว่า ผู้ซื้อมีหน้าที่ขนถ่ายสินค้าจากเรือเองหรือผู้ซื้อมีภาระในการออกค่าใช้จ่ายในการขนถ่ายสินค้าที่ท่าปลายทาง ซึ่งไม่ใช่หน้าที่ของจำเลยที่ 1 ผู้ขนส่ง ในการจัดหาหรือว่าจ้างผู้ขนถ่ายสินค้า จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้ขนส่งสินค้ามาจนถึงเกาะสีชังเท่านั้น จากบริษัท ส. ในฐานะผู้ซื้อซึ่งเป็นผู้รับตราส่งเป็นผู้ว่าจ้างผู้ขนถ่ายสินค้ามาใช้เครนลอยน้ำยกสินค้าออกจากเรือของจำเลยที่ 1 เพื่อขนถ่ายลงเรือลำเลียงต่อไป ดังนั้นเมื่อมีความสูญหายสินค้าเกิดจากการขนถ่ายสินค้าที่ผู้ซื้อจ้างมาเป็นผู้ทำสินค้าตกทะเลสูญหายไปในขณะที่ใช้เครนยกขนถ่ายสินค้าออก จึงไม่ใช่หน้าที่และความรับผิดชอบของจำเลยที่ 1 ผู้ขนส่ง จำเลยที่ 1 จึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์

นิติสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีที่เกี่ยวข้องในสัญญาซื้อขาย

การค้าจะเริ่มจากการซื้อขายเป็นส่วนใหญ่และจะไม่อาจหลีกเลี่ยงนิติกรรมที่เรียกว่า "สัญญาซื้อขาย" ได้เลย สัญญาที่ใช้ในการค้าระหว่างประเทศจะมีลักษณะแตกต่างจากสัญญาที่ทำกันระหว่างเอกชน เพื่อกิจกรรมที่ไม่มีลักษณะข้ามชาติเพราะสัญญาประเภทแรกมีลักษณะระหว่างประเทศซึ่งอาจจะโดยสาเหตุที่ว่าคู่สัญญามีสัญชาติแตกต่างกัน หรือมีภูมิลำเนาอยู่กันคนละประเทศ หรืออาจจะเป็นเพราะวัตถุประสงค์แห่งสัญญา คือ การส่งสินค้าหรือ

บริการในลักษณะข้ามพรมแดน การปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญาจึงต้องทำในประเทศที่มีใช้ ถิ่นที่สัญญาเกิดขึ้น ดังนั้น สัญญาหนึ่ง ๆ จึงอาจมีความเกี่ยวข้องกับประเทศหลายๆ ประเทศก็เป็นไปได้ นักนิติศาสตร์ปัจจุบันมักจะเรียกนิติสัมพันธ์ในทางเอกชนนี้ว่า “สัญญาระหว่างประเทศ” (International contract) นิติสัมพันธ์ทางการค้าของเอกชนจะมีผลในทางระหว่างประเทศก็ต่อเมื่อนิติสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปโดยชอบด้วยหลักกฎหมายระหว่างประเทศ นิติสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีที่เกี่ยวข้องในสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศเกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย เช่น ผู้ซื้อและผู้ขาย การชำระเงินค่าสินค้า การขนส่งสินค้า การประกันภัยสินค้า เอกสารเกี่ยวกับการส่งสินค้า เป็นต้น

รูปที่ 2 แสดงนิติสัมพันธ์แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องของสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ

กฎหมายเกี่ยวกับการชำระเงิน

ในสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ ข้อตกลงเกี่ยวกับการชำระเงินถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ สำหรับการซื้อขายระหว่างประเทศ การชำระเงินค่าสินค้านี้ระหว่างประเทศ อาจแบ่งได้เป็น 2 วิธี กล่าวคือ

1. การชำระเงินโดยตรงจากผู้ซื้อยังผู้ขายโดยไม่ผ่านธนาคาร อาจแยกเป็น 2 วิธี คือ

1.1 การชำระเงินโดยวิธีเปิดบัญชี (Open Account)

1.2 การชำระเงินโดยจ่ายเงินล่วงหน้า (Advance Payment) อาจโดยทาง Bank draft หรือเงินโอนทาง SWIFT หรือ T/T เป็นต้น

2. การชำระเงินโดยผ่านธนาคาร อาจแยกเป็น 2 วิธี คือ

2.1 การชำระเงินโดยวิธีใช้ตัวเรียกเก็บ (Bill for Collection) โดยใช้เรียกเก็บเงินการชำระเงิน โดยใช้ตัวแลกเงินที่ยื่นให้ผู้ซื้อทำการรับรองเรียกว่าตัวแลกเงินประเภท Document against Acceptance (D/A) และตัวแลกเงินที่ยื่นให้ผู้ซื้อชำระเงินเรียกว่า Document against Payment (D/P)

การชำระเงินโดยวิธีใช้ตัวเรียกเก็บนี้จะใช้ระเบียบประเพณีและวิธีปฏิบัติ สำหรับตัวเงินเพื่อเรียกเก็บ (Uniform Rules for Collections) ฉบับที่ 522 หรือเรียกย่อๆว่า UCP 522 ของสภาหอการค้านานาชาติ (International Chamber of Commerce : ICC)

2.2 การชำระเงินโดยวิธีใช้เลตเตอร์ออฟเครดิต (Letter of Credit)

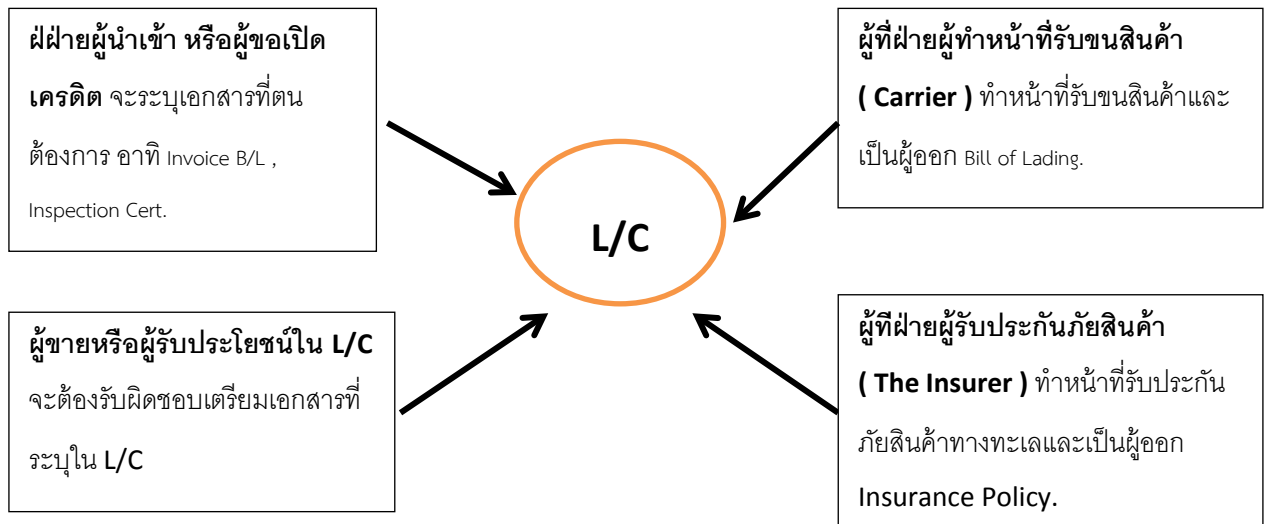
เลตเตอร์ออฟเครดิต (Letter of Credit หรือตัวย่อว่า L/C) คือ ตราสารซึ่งธนาคารออกให้แก่ผู้ขอเปิดเครดิต เพื่อไปแสดงว่าธนาคารผู้ออกเลตเตอร์ออฟเครดิต ตกลงจะชำระเงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้รับประโยชน์ ซึ่งได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว

การชำระเงินโดยวิธีใช้เลตเตอร์ออฟเครดิต ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยจะใช้กฎข้อบังคับของสภาหอการค้านานาชาติดังกล่าวเป็นข้อตกลงและถือเป็นประเพณีการค้าต่อลูกค้า และได้ระบุความนี้ไว้ในแบบสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตว่า This Credit is subject to the Uniform Customs and Practice for Documentary Credit (1993 Revision) fixed by the International Chamber of Commerce, Publication No. 600 หรือในภาษาไทยว่า เครดิตนี้ให้ถือปฏิบัติตามข้อบังคับในระเบียบประเพณีและพิธีปฏิบัติเกี่ยวกับเครดิตที่มีเอกสารประกอบ (แก้ไขเพิ่มเติมปี 1993) ของสภาหอการค้านานาชาติ ฉบับที่ 600 หรือเรียกย่อๆว่า UCP 600

นิติสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีที่เกี่ยวข้องในการชำระเงินโดยวิธีใช้เลตเตอร์ออฟเครดิต

ในสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ คู่สัญญามักจะตกลงกันให้ชำระค่าสินค้าโดยเลตเตอร์ออฟเครดิต นิติสัมพันธ์และความรับผิดชอบที่เกิดจากการชำระเงินระหว่างประเทศที่ชำระ

เงินเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตมีความเกี่ยวข้องกับฝ่ายต่างๆ อาทิ ผู้นำเข้าหรือผู้ขอเปิดเครดิต ผู้ขายหรือผู้รับประโยชน์ในเลตเตอร์ออฟเครดิต ผู้ทำหน้าที่รับขนสินค้า ผู้รับประกันภัยในสินค้าที่ส่ง

รูปที่ 3 แสดงนิติสัมพันธ์แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเลตเตอร์ออฟเครดิต

1. **ผู้ขอเปิดเครดิต (Applicant)** จะต้องกรอกคำขอเปิดเครดิตกับธนาคารผู้เปิดเครดิต (Issuing Bank) ตามสัญญาขอเปิดเครดิต ซึ่งคำขอเปิดเครดิตดังกล่าวนี้ถือเป็นคำเสนอจะระบุเอกสารที่ตนต้องการในเครดิตที่เปิด และเมื่อธนาคารผู้เปิดเครดิตตกลงรับเปิดเครดิตก็เป็นการทำคำสนอง ผลคือ เกิดสัญญาขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตขึ้นระหว่างผู้ขอเปิดเครดิตกับธนาคารผู้เปิดเครดิต โดยธนาคารผู้เปิดเครดิตมีหน้าที่เปิดเครดิตเพื่อชำระเงินแก่ผู้รับประโยชน์ (ผู้ขาย) และมีสิทธิได้รับค่าธรรมเนียมในการเปิดเครดิต และเมื่อธนาคารผู้เปิดเครดิตได้ชำระเงินแก่ผู้รับประโยชน์ไปโดยถูกต้องครบถ้วนตามเงื่อนไขในเลตเตอร์ออฟเครดิตแล้วก็มีสิทธิที่จะเรียกเงินที่จ่ายไปพร้อมดอกเบี้ยคืนจากผู้ขอเปิดเครดิต

2. **ผู้รับประโยชน์ (Beneficiary)** ตามเลตเตอร์ออฟเครดิต เมื่อธนาคารผู้เปิดเครดิตรับที่จะเปิดเครดิตให้แก่ผู้ขอเปิดเครดิตแล้ว ธนาคารผู้แจ้งเครดิตก็จะแจ้งการเปิดเครดิตไปยังผู้รับประโยชน์ โดยอาจทำผ่านธนาคารตัวแทน (Advising Bank) ที่จะชำระเงินให้เมื่อผู้รับประโยชน์ส่งเอกสารให้ครบถ้วนถูกต้องตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้หนังสือ การบอกกล่าวแจ้ง

เครดิตไปยังผู้รับประโยชน์นี้ ถือเป็นคำเสนอ และเมื่อผู้รับประโยชน์ตอบรับหรือ นำเอกสารต่าง ๆ มายื่นต่อธนาคารถือเป็นการสนองรับ เกิดเป็นสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตผูกพันธนาคาร ผู้เปิดเครดิตและผู้รับประโยชน์ตามเครดิต ผู้รับประโยชน์ (Beneficiary) จะต้องรับผิดชอบเตรียมเอกสารที่ระบุใน เลตเตอร์ออฟเครดิต

3. ฝ่ายผู้ทำหน้าที่รับขนส่งสินค้า (Carrier) มาตรา 3 พระราชบัญญัติรับขนส่งของทางทะเล พ.ศ.2534 หมายความว่า บุคคล (บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล) ซึ่งประกอบการรับขนส่งของทางทะเล(โดยอาชีพ)เพื่อบำเหน็จ(ค่าตอบแทน) เป็นทางค้าปกติ โดยทำสัญญารับขนส่งของทางทะเลกับผู้ส่งของ(shipper, อาจเป็นผู้ขายหรือตัวแทน)ไม่ว่าจะได้ขนส่งของตนเอง หรือไม่ได้ขนส่งของตนเองแต่ได้มอบหมายให้ผู้อื่นขนส่งแทนตลอดเส้นทางก็ตาม ผู้ทำหน้าที่รับขนส่งสินค้าและเป็นผู้ออกใบตราขนส่งสินค้า (Bill of Lading ให้ผู้ส่งสินค้า (Shipper)

4. ฝ่ายผู้รับประกันภัยสินค้า (The Insurer) ทำหน้าที่รับประกันภัยสินค้าทางทะเล และเป็นผู้ออกกรมธรรม์ประกันภัย(Insurance Policy)

เลตเตอร์ออฟเครดิต (Letter of Credit หรือตัวย่อว่า L/C)

เลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นเครื่องมือในการชำระเงินระหว่างประเทศชนิดหนึ่งที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงในการทำสัญญาระหว่างประเทศเลตเตอร์ออฟเครดิต (Letter of Credit หรือตัวย่อว่า L/C) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเครดิตที่มีเอกสารประกอบ (Documentary credit) คือ ตราสารซึ่งธนาคารออกให้แก่ผู้ขอเปิดเครดิต เพื่อไปแสดงว่าธนาคารผู้ออกเลตเตอร์ออฟเครดิตตกลงจะชำระเงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้รับประโยชน์ ซึ่งได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ววินิตสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีในการซื้อขายระหว่างประเทศในกระบวนการชำระเงิน โดยวิธีเลตเตอร์ออฟเครดิต ประกอบด้วยผู้ซื้อหรือผู้ขอเปิดเครดิต (L/C Applicant) ธนาคารผู้เปิดเครดิต (Issuing Bank) ผู้ขายหรือผู้รับประโยชน์ในเครดิต (Beneficiary) ธนาคารผู้แจ้งเปิดเครดิต (Advising Bank) และธนาคารผู้ยืนยันเครดิต (Confirming Bank)

สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตนี้คือสัญญาระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิตในประเทศผู้ซื้อกับผู้ขาย โดยธนาคารตกลงว่าถ้าผู้ขายยื่นเอกสารหลักฐานต่างๆ ต่อธนาคารถูกต้องตรงตาม

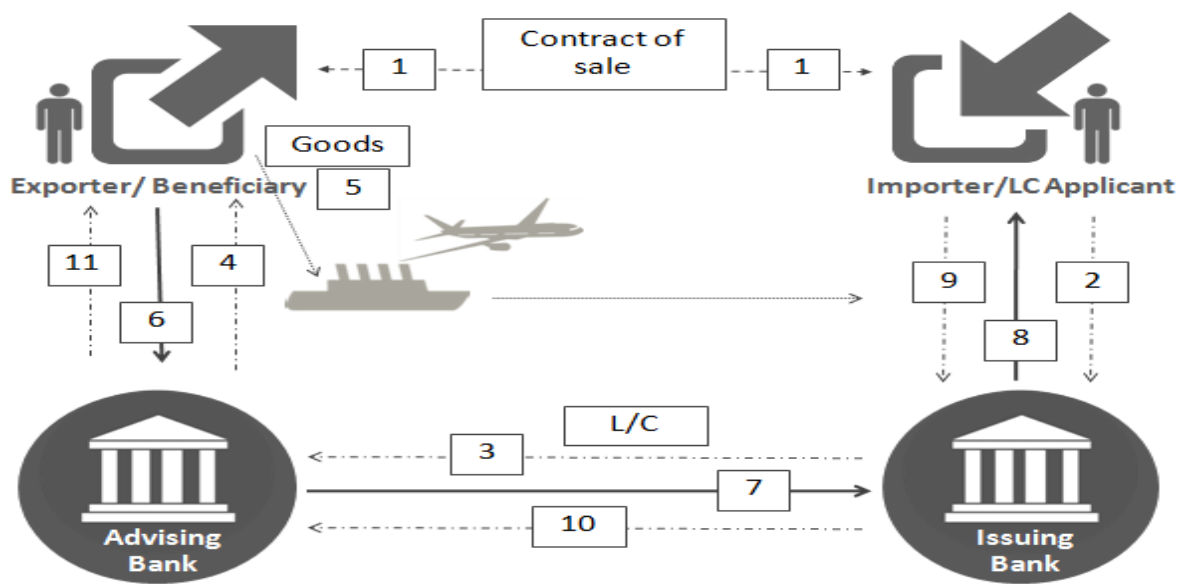
รายละเอียดที่ระบุในเลตเตอร์ออฟเครดิต ธนาคารก็จะจ่ายเงินให้ทันทีตามคำสั่งของธนาคาร ผู้รับซื้อเอกสาร ดังปรากฏข้อความในเลตเตอร์ออฟเครดิตว่า “Upon receipt of documents and drafts at our counter in compliance with terms and conditions of credit, we will reimburse you as per your instructions” ดังนั้นเมื่อพิจารณาความผูกพันของธนาคารผู้เปิดเครดิตกับผู้ขายสินค้าตามสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตแล้วหน้าที่ของผู้ขายจะจบสิ้นเมื่อสามารถมอบเอกสารถูกต้องครบถ้วนที่ระบุในเลตเตอร์ออฟเครดิตธนาคารตัวแทน ส่วนหน้าที่ของธนาคารจะจบสิ้นเมื่อธนาคารตรวจสอบเอกสารด้วยความระมัดระวังตามสมควรและจ่ายเงินไป หากสินค้าถึงมือผู้ซื้อมีความเสียหายหรือสูญหาย ก็เป็นเรื่องที่ผู้ซื้อจะดำเนินการเอกกับผู้รับขนส่งสินค้าตามสัญญาขนส่งหรือไปเรียกร้องตามสัญญาประกันภัยเอาจากผู้รับประกันภัย หากเอกสารที่ยื่นไม่ครบถ้วนแล้วธนาคารมีสิทธิที่ไม่ต้องจ่ายเงิน ถ้าจ่ายไปแล้ว ผู้ซื้อปฏิเสธไม่รับสินค้าและไม่จ่ายเงินคืนธนาคารได้

เลตเตอร์ออฟเครดิต(Letter of Credit) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เครดิตที่มีเอกสารประกอบ (Documentary Credit) หรือเครดิต(credit) ถือว่าเป็นสัญญาที่เกี่ยวกับการเงิน และวิธีการชำระราคาในการค้าระหว่างประเทศที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง มีลักษณะชนิดหนึ่งที่มีความเป็นเอกเทศ กล่าวคือ ถูกกำหนด ให้ไม่ยึดโยง เกี่ยวเนื่องหรือเกี่ยวพันกับสัญญาซื้อขาย แม้ว่าในความเป็นจริงสัญญาซื้อขายจะเป็นต้นเหตุในการก่อให้เกิดสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตตามมาก็ตามสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น มีหลักการที่สำคัญ ๆ อยู่ ๓ ประการ คือความเป็นเอกเทศของเลตเตอร์ออฟเครดิตเลตเตอร์ออฟเครดิตเกี่ยวข้องเฉพาะเอกสารเท่านั้นและ ธนาคารต้องปฏิบัติตามเลตเตอร์ออฟเครดิตโดยเคร่งครัดดังนั้นเพื่อคุ้มครองผู้ขอเปิดเครดิตว่าจะได้รับสินค้าตรงตามความต้องการ ธนาคารจึงต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในเครดิตโดยเคร่งครัดและต้องปฏิเสธไม่รับเอกสารและไม่รับรองตัวแลกเงินที่ออกตามเลตเตอร์ออฟเครดิต หากเอกสารที่ยื่นไม่ตรงตามข้อกำหนดในเลตเตอร์ออฟเครดิตซึ่งเรียกว่าหลักการปฏิบัติโดยเคร่งครัด (The doctrine of strict compliance) ทั้งนี้โดยถือว่าธนาคารที่ได้รับแจ้งการเปิดเครดิตเป็นตัวแทนของธนาคารผู้เปิดเครดิตซึ่งเป็นตัวแทนอีกทีหนึ่งของผู้ซื้อ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๕๕/๒๕๒๕ ได้ให้ความหมายของเลตเตอร์ออฟเครดิต ไว้ว่า “แอลซี (เลตเตอร์ออฟเครดิต) หมายถึงเอกสารประกอบซึ่งธนาคารผู้เปิดแอลซีที่มีภาระผูกพันและรับผิดชอบตามประเพณีปฏิบัติที่มีเอกสารประกอบ”

วงจรรายการค้าเงินระหว่างประเทศ โดยเลตเตอร์ออฟเครดิต

ขั้นตอนการชำระเงินโดยเลตเตอร์ออฟเครดิต ดังปรากฏรูปที่ 4

รูปที่ 4 ขั้นตอนการชำระเงินโดยเลตเตอร์ออฟเครดิต

ขั้นตอนการชำระเงินโดยเลตเตอร์ออฟเครดิต มีดังนี้

1. ทั้งสองฝ่ายตกลงทำสัญญา โดยใช้วิธีการชำระเงินโดย L/C
2. ผู้นำเข้าทำคำขอเปิดเครดิตหรือ L/C กับธนาคารผู้เปิดเครดิต (Issuing Bank)
3. ธนาคารผู้เปิด L/C จะส่ง L/C ให้กับธนาคารผู้แจ้งการเปิด L/C (Advising Bank)
4. ธนาคารผู้รับ L/C จะแจ้งการเปิด L/C ไปยังผู้ส่งออก
5. ผู้ส่งออกนำสินค้าไปลงเรือ บริษัทเรือออก Bill of Lading ให้ผู้ส่งออก
6. ผู้ส่งออกเตรียมเอกสารที่ระบุไว้ใน L/C ยื่นขายต่อธนาคารผู้รับซื้อเอกสาร (Negotiating Bank) รับเงินจากธนาคาร(ถ้ามีวงเงินรับซื้อเอกสารตาม L/C)
7. เอกสารจะถูกส่งไปยังธนาคารผู้เปิด L/C

8.ธนาคารจะปล่อยเอกสารให้กับผู้นำเข้า โดย

9.ผู้นำเข้าต้องจ่ายเงินให้กับธนาคารผู้เปิด L/C หรือทำ Trust Receipt (T/R) กับธนาคาร

10.ธนาคารผู้เปิด L/C งดใช้จ่ายเงินให้กับธนาคารผู้รับซื้อเอกสาร

11.ธนาคารผู้รับซื้อเอกสารจะนำเงินเข้าบัญชีของผู้ส่งออก (กรณีที่ไม่มียังเงินรับซื้อเอกสารตาม L/C)

คดีที่เกี่ยวข้องกับเลตเตอร์ออฟเครดิต

โดยหลักที่เป็นสาระสำคัญของเลตเตอร์ออฟเครดิตมีอยู่ 2 หลัก คือหลักธนาคารต้องปฏิบัติตามเลตเตอร์ออฟเครดิตอย่างเคร่งครัด หรือ หลัก Strict Compliance กล่าวคือธนาคารจะจ่ายเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิตได้ต่อเมื่อเอกสารที่ผู้รับประโยชน์นำมายื่นจะต้องถูกต้องตรงตามที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตโดยเคร่งครัด หากผิดไปเพียงเล็กน้อยธนาคารต้องระงับการจ่ายเงิน และหลักความเป็นเอกเทศของเลตเตอร์ออฟเครดิต หรือ หลัก Independence กล่าวคือ เลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นจะแยกต่างหากกับมูลหนี้ตามสัญญาเดิมระหว่างผู้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต กับผู้รับประโยชน์ ส่งผลให้ธนาคารไม่จำเป็นต้องรับฟังข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นในมูลหนี้ตามสัญญาเดิม ธนาคารสามารถจ่ายเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิตได้ทันทีเมื่อเอกสารที่ผู้รับประโยชน์นำมายื่นนั้นถูกต้องสมบูรณ์ตามที่กำหนดในเลตเตอร์ออฟเครดิต

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ ๑๗๗๐/๒๕๔๙ การ แจ้ง การ เปิด เลต เตอร์ ออฟ เครดิต (ประเภทเพิก ถอน ไม่ได้) ไป ถึง ผู้รับประโยชน์ ถือเป็นคำเสนอ การที่ผู้รับประโยชน์ดำเนินการส่งสินค้าให้กับผู้ซื้อ ถือเป็นคำสนอง ตอบรับคำเสนอตามสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิต

ตัวอย่างคำพิพากษาคดีในศาลอังกฤษ เกี่ยวกับหลักปฏิบัติ คือ *Equitable Trust Company of New York v. Dawson Partners Ltd.* (๑๙๒๗) LL.R.๔๙

จำเลยซื้อเมล็ดถั่ววานิลาจากผู้ขายในประเทศอินโดนีเซีย จำเลยได้ขอให้ธนาคารโจทก์เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตชนิดเพิกถอนไม่ได้ให้แก่ผู้ขายและให้โจทก์จ่ายเงินแก่ผู้ขายเมื่อผู้ขายส่งมอบเอกสารการขนส่งสินค้ารวมทั้งหนังสือรับรองคุณภาพออกโดยผู้เชี่ยวชาญหลายคน (*by the experts*) แต่ธนาคารธนาคารผู้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตแจ้งรหัสแก่ธนาคารผู้แจ้งเครดิตผิดพลาดเป็นว่าหนังสือรับรองคุณภาพออกโดยผู้เชี่ยวชาญคนเดียว (*by the expert*)

ปรากฏว่าสินค้าที่ส่งมาไม่ได้คุณภาพ เมื่อธนาคารเรียกเก็บเงิน จำเลยจึงปฏิเสธการจ่ายเงิน ศาลสูงสุดของอังกฤษวินิจฉัยว่า ธนาคารโจทก์ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในคำขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต ซึ่งระบุไว้ว่าต้องมีหนังสือรับรองคุณภาพออกโดยผู้เชี่ยวชาญหลายคน ธนาคารจึงไม่มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยชำระเงิน

อ้างถึง สุนัย มโนมัยอุดม จาก *Moralice (London) LTD. V. E.D. and F. Man* (๑๙๕๔) ๒ Rloyd's Rep. ๕๒๗

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๑๒๙/๒๕๕๐ โจทก์กับจำเลยที่ 1 ได้ทำสัญญาพิพาทกันไว้ สัญญาซื้อขายพิพาทจึงผูกพันคู่สัญญาและมีผลใช้บังคับได้นับแต่วันทำสัญญา การเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นเพียงวิธีการชำระค่าสินค้าตามสัญญาซื้อขายพิพาทเท่านั้น หากทำให้สัญญาซื้อขายพิพาทมีผลบังคับได้นับแต่วันที่เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตของจำเลยที่ 1 ไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขการชำระค่าสินค้าตามสัญญาซื้อขายพิพาทด้วยการทำตัวแลกเงินและเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่โจทก์ได้ จำเลยที่ 1 จึงเป็นฝ่ายผิดสัญญาซื้อขายพิพาท

จำเลยที่ 1 ผิดสัญญาซื้อขายพิพาทโดยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขการชำระค่าสินค้าให้แก่โจทก์ ทำให้โจทก์ต้องขายสินค้าพิพาทให้กับผู้อื่นในราคาที่ต่ำกว่าราคาที่ตั้งไว้กับจำเลยที่ 1 เป็นเหตุให้โจทก์ควรจะได้จากจำเลยที่ 1 ซึ่งถือเป็นความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 222 วรรคหนึ่ง โจทก์จึงชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการผิดสัญญาดังกล่าว

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๐๗/๒๕๖๑

โจทก์ได้นำหนังสือ (เครดิต) ของจำเลยที่ ๑ ซึ่งมีถึงธนาคารให้จ่ายเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิตแก่โจทก์ไปแสดงต่อธนาคารจำเลยที่ ๒ จำเลยที่ ๒ ได้ประทับตราในหนังสือนั้นมีข้อความว่า "ธนาคารได้ทราบแล้ว จะจ่ายเงินให้ในเมื่อได้ส่งเอกสารมาแลกเปลี่ยนเงินตามเงื่อนไขในเลตเตอร์ออฟเครดิตดังกล่าวข้างบนแล้ว" เมื่อโจทก์ส่งสินค้าให้แก่จำเลยที่ ๑ แล้วได้ให้ผู้แทนเอาหนังสือ (เครดิต) ที่ธนาคารได้ประทับตราไว้ขึ้นไปแลกเงิน แต่ไม่ได้นำเลตเตอร์ออฟเครดิตและเอกสารต่างๆ ไปแลกเปลี่ยน ธนาคารจึงไม่จ่ายเงิน เช่นนี้ ธนาคารจำเลยที่ ๒ ไม่เป็นฝ่ายผิดคำรับรอง โจทก์จะฟ้องบังคับให้ธนาคารจำเลยที่ ๒ ชำระเงินหาได้ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๖๐๗/๒๕๕๓

โจทก์สั่งซื้อครั้งเม็ดชั้นคุณภาพ ข. จากจำเลยที่ 1 โดยระบุในสัญญาซื้อขายว่าจะต้องได้รับการตรวจสอบและรับรองจากจำเลยที่ 2 โจทก์ตรวจสอบพบว่าครั้งเม็ดที่จำเลยที่ 2 รับรอนั้นไม่ได้มาตรฐาน ดังนี้ การที่จำเลยที่ 2 แอบอ้างว่าเป็นผู้ตรวจสอบอย่างเป็นทางการของสมาคมผู้นำเข้าเซลล์ิกแห่งสหรัฐอเมริกาและจำเลยที่ 2 ตรวจสอบคุณภาพครั้งเม็ดและออกหนังสือรับรองแก่จำเลยที่ 1 ดึงไปจากความเป็นจริง โดยจำเลยที่ 2 ทราบดีถึงความสำคัญ of หนังสือรับรองน้ำหนักและคุณภาพดีว่ามีผลต่อการตัดสินใจของผู้ซื้อเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าและการตกลงรับซื้อสินค้านั้น โดยใช้น้ำหนักและคุณภาพดังกล่าวประกอบการซื้อสินค้าและเพื่อพิจารณาสินค้านั้นมีคุณภาพของสินค้าและตกลงประกอบการซื้อขายและเพื่อพิจารณาว่าสินค้านั้นมีคุณภาพพอเพียงแก่การส่งไปประเทศใดหรือไม่ด้วย ประกอบกับเมื่อได้รับหนังสือรับรองน้ำหนักและคุณภาพจากจำเลยที่ 2 แล้ว จำเลยที่ 1 ก็อาศัยหนังสือรับรองดังกล่าวแสดงต่อโจทก์ซึ่งเป็นผู้ซื้อว่าสินค้าที่ส่งมอบให้แก่โจทก์นั้นเป็นครั้งเม็ดชั้นคุณภาพ ข. ตามข้อกำหนดของสมาคมผู้ค้าเซลล์ิกแห่งสหรัฐอเมริกาตามที่ตกลงซื้อขายกัน และรับชำระเงินค่าสินค้าโดยวิธี เลตเตอร์ออฟเครดิต การกระทำของจำเลยที่ 2 จึงเป็นการกระทำละเมิดต่อโจทก์และทำให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์เป็นค่าสินค้า ค่าธรรมเนียมศาล ค่าใช้จ่ายด้านพิธีการศุลกากรและค่าขนส่งสินค้าและต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายดังกล่าวถือเป็นค่าเสียหายจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายใดๆ อันจำเลยที่ 2 ได้ก่อให้เกิดขึ้นแก่โจทก์เช่นเดียวกับจำเลยที่ 1 ซึ่งต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ในความเสียหายผิดสัญญาซื้อขาย

คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๔๖/๒๕๖๘

โจทก์ขอให้ธนาคารจำเลยเปิดเครดิตเพื่อชำระเงินค่าสินค้าที่โจทก์สั่งซื้อจากประเทศญี่ปุ่น ปรากฏว่าผู้ส่งสินค้ามาขาดรายการโดยในใบกำกับสินค้าของผู้ขาย ซึ่งผู้ขายส่งสินค้าลงเรือระบุจำนวนสินค้าขายรายการไปโดยระบุว่าสินค้านั้นมีเพียงเครื่องมือทำฟัน 10 ชุดซึ่งผิดจากที่ระบุไว้ในคำขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต ใบรายการสินค้าและราคาและหนังสือเลตเตอร์ออฟเครดิต ซึ่งระบุว่าสินค้านั้นมีทั้งเครื่องมือทำฟัน 10 ชุดและเก้าอี้ทำฟัน 6 ชุด แต่ธนาคารในประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นตัวแทนจำเลยได้จ่ายเงินให้แก่ผู้ขายไปและส่งเอกสารทั้งหมดมาให้จำเลย จำเลยจึงหักเงินของโจทก์ไว้ โจทก์จึงฟ้องให้จำเลยคืนเงินแก่ตน ศาลฎีกาพิจารณาให้จำเลยคืนเงินแก่โจทก์ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ถ้าหากธนาคารจำเลยผู้เปิดเครดิตส่งเอกสารไปให้ธนาคารผู้

จ่ายเงินไม่ครบจนทำให้เข้าใจผิดจ่ายเงินเกินไป ก็เป็นเรื่องความรับผิดชอบกันเองระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิตและธนาคารตัวแทนซึ่งทำการจ่ายเงินไป หากธนาคารผู้เปิดเครดิตเห็นว่าธนาคารผู้จ่ายเงินเกินไปไม่ถูกต้องตามเอกสารคำขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตและในรายการสินค้าและราคา ก็ต้องโต้แย้งคัดค้านเอาที่ธนาคารตัวแทนผู้จ่ายเงินไปโดยไม่ถูกต้อง ไม่ใช่ไปหักเงินของใจท์ที่ผู้ซื้อสินค้าเพราะถือว่ามีกาจ่ายเงินไปไม่ถูกต้องตามเอกสาร

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๖๑/๒๕๒๙

ตามคำขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต ให้ใจท์ก็จ่ายเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิตให้ผู้ขายได้ เมื่อมีการยื่นตัวแลกเงิน ใบตราส่งสินค้าทางเรือครบชุด บัญชีสินค้าพร้อมลายมือชื่อ ใบรับรองหรือกรมธรรม์ประกันภัย และจำเลยจะชำระเงินให้ใจท์ก็เมื่อจำเลยได้รับเอกสารดังกล่าวนั้น แล้วเมื่อใบตราส่งสินค้าทางเรือแสดงว่าได้มีการบรรทุกสินค้าขึ้นระวางเรือแล้ว ธนาคารตัวแทนของใจท์ก็มีหน้าที่ต้องจ่ายเงินให้แก่ผู้ขายไป ใจท์หรือธนาคารตัวแทนใจท์ไม่มีหน้าที่ต้องตรวจตราว่าความจริงสินค้าได้บรรทุกลงเรือแล้วหรือไม่อย่างไรก็ตาม เพื่อป้องกันความเสียหาย ผู้ซื้ออาจขอให้มีการตรวจสินค้าและรับรองโดยองค์การอิสระได้ และหากผู้ขายยื่นเอกสารต่างๆ ถูกต้องตรงตามข้อกำหนดและเงื่อนไขแล้วธนาคารก็ต้องรับเอกสารและจ่ายเงินหรือรับรอง และจ่ายเงินตามตัวแลกเงินนั้นให้แก่ผู้ขาย ธนาคารจะปฏิเสธไม่จ่ายเงินด้วยเหตุใดๆ

เลตเตอร์ออฟเครดิตกับระเบียบประเพณีและพิธีปฏิบัติเกี่ยวกับเครดิตที่มีเอกสารประกอบ (Uniform Customs and Practice for Documentary Credit : UCP)

โดยทั่วไปข้อความที่ปรากฏในเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ธนาคารเปิดจะมีประโยคว่า “ Subject to Uniform Customs and Practice for Documentary Credit (1993 Revision) International Chamber of Commerce Publication No. 600 “ หมายถึงว่าเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ธนาคารเปิดจะปฏิบัติตามระเบียบประเพณีและพิธีปฏิบัติเกี่ยวกับเครดิตที่มีเอกสารประกอบ (Uniform Customs and Practice for Documentary Credit : UCP) ออกโดย สภาหอการค้านานาชาติ (International Chamber of Commerce : ICC) กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส มีการจัดพิมพ์ประเพณีปฏิบัติดังกล่าวเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1933 เรียกว่า UCP 82 ต่อมามีการแก้ไขในปี ค.ศ. 1951 เรียกว่า UCP 151 ในปี ค.ศ. 1962 มีการแก้ไขเรียกว่า UCP 222 มีการแก้ไขในปี ค.ศ. 1974 เรียกว่า UCP 290 มีการแก้ไขในปี ค.ศ. 1983 เรียกว่า

UCP 400 และได้มีการแก้ไขในปี ค.ศ. 1993 เรียกว่า UCP 500 ซึ่งต่อมาก็ได้มีการปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยขึ้นตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ฉบับล่าสุด คือ UCP 600 ที่ประกาศเริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2007 ในเลตเตอร์ออฟเครดิต จะมีข้อความว่า “เลตเตอร์ออฟเครดิตฉบับนี้ปฏิบัติตามระเบียบประเพณีและพิธีปฏิบัติเกี่ยวกับเครดิตที่มีเอกสารประกอบ (Uniform Customs and Practice for Documentary Credit : UCP 600) (แก้ไขในปี ค.ศ. 1963) ออกโดย สภาหอการค้านานาชาติ (International Chamber of Commerce : ICC) กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2007” UCP 600 มีเนื้อหาแตกต่างจาก UCP 500 อาทิ เนื้อหาที่กระชับขึ้นโดยประกอบด้วยกฎระเบียบจำนวน 39 มาตราจากเดิมที่เคยมี 49 มาตราใน UCP 500 คำอธิบายในส่วนใหม่ที่พูดถึงคำนิยาม หรือคำจำกัดความ (Definitions) โดยจะอธิบายคำศัพท์ที่ใช้ใน UCP เช่น "honour" และ "Negotiation" และมีคำอธิบายในส่วนของการตีความ (Interpretations) ที่จะให้ความกระจ่างกับคำที่มีความหมายไม่ชัดเจนต่างๆ แนวปฏิบัติใหม่เกี่ยวกับการขายลดตัวสำหรับเลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทที่มีระยะเวลาในการชำระเงินและแนวปฏิบัติที่อนุญาตให้ธนาคารยอมรับเอกสารประกันภัยที่มีการระบุรายละเอียดอ้างอิงอื่นๆ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิต แต่เนื่องจาก ICC ซึ่งเป็นผู้จัดทำ UCP เป็นองค์กรเอกชนไม่ใช่องค์การระหว่างประเทศของรัฐ ดังนั้นจึงไม่มีฐานะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศและไม่ใช้กฎหมายภายในประเทศใดประเทศหนึ่ง เป็นเพียงกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศเท่านั้น

ในทางปฏิบัติการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตอยู่ภายใต้ระเบียบประเพณีและวิธีการปฏิบัติสำหรับเลตเตอร์ออฟเครดิต (Uniform Customs and Practice for Documentary Credits หรือ UCP) ในฐานะที่เป็นขนบธรรมเนียมหรือประเพณีทางการค้า หรือในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสัญญา

ดังนั้นสภาพบังคับของ UCP 600 จึงเกิดจากเจตนาของคู่สัญญาที่ประสงค์ให้เป็นส่วนหนึ่งของสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตและปฏิบัติธนาคารต่างๆ ทั่วโลกแล้ว ยังเป็นที่ยอมรับของศาลในต่างประเทศและศาลไทยสอดคล้องกับหลักสากลในการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีคดีต่างๆ เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศนำมาสู่การพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

สรุป

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มีบทบัญญัติหลายมาตราที่แสดงถึงเจตนารมณ์ที่ต้องการให้ศาลและคู่ความดำเนินกระบวนการพิจารณาตามเนื้อหาที่แท้จริง หลักเกณฑ์วิธีพิจารณาที่ใช้ในคดีการค้าระหว่างประเทศตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 7(5) คดีแพ่งเกี่ยวกับการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าหรือตราสารการเงินระหว่างประเทศหรือการให้บริการระหว่างประเทศ การขนส่งระหว่างประเทศ การประกันภัยและนิติกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง มาตรา 7 (6) คดีแพ่งเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ออกเกี่ยวข้องกับกิจกรรมตาม (5) การส่งเงินเข้ามาในราชอาณาจักรหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ทรัพย์สินที่ การประกันเกี่ยวกับกิจการดังกล่าว

ขณะนี้ประเทศไทยยังมิได้ลงนามร่วมลงนามเป็นภาคี อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods หรือที่เรียกย่อๆว่า “CISG” มีหลายประเทศที่เข้าร่วมลงนามเป็นภาคีมากขึ้นเป็น 84 ประเทศ ทำให้ CISG ได้รับความนิยมมากขึ้นยิ่งขึ้น ในอนาคตประเทศไทยอาจเข้าร่วมลงนามเป็นภาคีอยู่ในระหว่างร่างพระราชบัญญัติ (ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน สิงคโปร์ เป็นภาคีสมาชิก CISG แล้ว และเวียดนามกำลังเข้าเป็นภาคีสมาชิก วันที่ 1 มกราคม 2560) หากประเทศไทยลงนามร่วมลงนามเป็นภาคี CISG อาจมีกฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายระหว่างประเทศโดยเฉพาะได้ ปัจจุบันกระบวนการพิจารณาใช้ ป.พ.พ. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์และ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2542

นอกจากการพิจารณาคดีการค้าขายสินค้าระหว่างประเทศ คดีเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตและทรัพย์สินที่ ตามวิธีพิจารณาที่ใช้ในคดีการค้าระหว่างประเทศตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 แล้วยังมี ป.พ.พ. กฎหมายแพ่งและกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วยังมีการนำระเบียบประเพณีและวิธีการปฏิบัติสำหรับเลตเตอร์ออฟเครดิต (Uniform Customs and Practice for Documentary Credits หรือ UCP) แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 600 หรือ UCP 600 ในฐานะที่เป็นขนบธรรมเนียมหรือประเพณีทางการค้า หรือในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสัญญา นำมาใช้บังคับกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิต และระเบียบประเพณีและวิธีปฏิบัติ สำหรับตัวเงินเพื่อ

เรียกเก็บ (Uniform Rules for Collections) ฉบับที่ 522 หรือเรียกย่อๆว่า UCP 522 ของสภาหอการค้านานาชาติ (International Chamber of Commerce : ICC) การเรียกเก็บเงินตามตัวเอกสาร ถึงแม้ไม่มีฐานะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศและไม่ใช้กฎหมายภายในประเทศใดประเทศหนึ่ง เป็นเพียงกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศเท่านั้น สภาพบังคับของ UCP 522 ให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียกเก็บเงินตามตัวเอกสาร หรือ การใช้ UCP 600 เกิดจากเจตนาของคู่สัญญาที่ประสงค์ให้เป็นส่วนหนึ่งของสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตและปฏิบัติธนาคารต่างๆทั่วโลกแล้ว ยังเป็นที่ยอมรับของศาลในต่างประเทศและศาลไทยสอดคล้องกับหลักสากลในการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีคดีต่างๆเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศนำมาสู่การพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องที่น่าสนใจซึ่งจะเป็นแนวการพิจารณาการตัดสินคดีต่างๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจนที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ

บรรณานุกรม

กำชัย จงจักรพันธ์. (2550). **กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ.โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**

ชวลิต อรรถศาสตร์ (2554) **กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา**

นวรรตน์ กลิ่นรัตน์ (2558). **เอกสารบรรยายกฎหมายการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศและการชำระเงินค่าสินค้าระหว่างประเทศ.งานผู้พิพากษาสมทบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง**

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (2556) **รวมคำพิพากษาศาลฎีกา คดีการค้าระหว่างประเทศ ตั้งแต่ปี 2542-2555.**

อิทธิกร ขำเดช.(2557). **การนำ UCP600 มาใช้กับเลตเตอร์ออฟเครดิตในกระบวนการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ.วารสารกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ.กรุงเทพ**

พระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

